

УДК 37.091.12:005.963.2-051:374.7

СЕМЕНОГ Олена Миколаївна –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови

Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

e-mail: olenasemenog@gmail.com

НАСТАВНИЦТВО В НАУЦІ І ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У документах ЮНЕСКО «Навчатися аби жити», в ухвалених міжнародних конвенціях, рекомендаціях, деклараціях освіту розглядають як найвище право, ціннісний скарб, необхідну умову сталого розвитку і людського капіталу, «головну політичну програму громадянського суспільства» [26]. Рівень якісної освіти упродовж життя вважають найбільш вагомим із показників, за якими вимірюється рівень розвитку кожної країни. Якісна освіта, наголошує В. Кремень [17], має формувати потребу в постійному саморозвитку особистості за допомогою формальної, неформальної та інформальної освіти – від народження й упродовж життя, що тісно між собою взаємопов'язані та взаємодоповнювані. Якісна освіта як суспільне благо і визначальне право людини, зауважує Г. Філіпчук [23], завдяки політичній волі, активній позиції громадянського суспільства і професійного середовища, синергетичним зусиллям і соціальної відповідальності, держави, неурядових інституцій, бізнесу, громадськості і сім'ї щодо різносторонньої підтримки політики освіченості Нації, є одним із головних індикаторів стану її розвитку і національної безпеки.

Однак, як показує аналіз Звіту про глобальну конкурентоспроможність (The Global Competitiveness Report), у 2014-2015 рр. за показником «якість освітньої системи» Україна посідала 72-е місце серед 144 держав, за показником «якість наукових досліджень» – 67-е місце, за показником «здатність до інновацій» – 88-е місце [27]. Такі результати пояснюємо тим, акцентує у своїх виступах міністр освіти і науки України Л. Гриневич, що в українській системі освіти знання вимірюються не якістю і змістом, а насамперед статистикою. Концепція «Нова українська школа» враховує такий стан речей і орієнтована на успішне формування конкурентоздатності випускника у XXI ст. [8].

3-поміж вагомих чинників, які значною мірою впливають на якість неперервної освіти, виділяють наставництво, у тому числі наукове наставництво. Розвиток ідей наставництва

дозволяє глибше усвідомити роль учених як носіїв певної субкультури, яскравих особистостей, їхньої ролі у реформуванні сучасної української освіти на засадах культуровідповідності і європейськості. У цьому контексті відзначимо феномен наставництва, сформований в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Мистецько-педагогічна дія, взаємодія наукових наставників Івана Андрійовича Зязюна, Неллі Григорівни Ничкало, Оксани Петрівни Рудницької, Лариси Борисівни Лук'янової, Семена Устимовича Гончаренка побудована на андрагогічних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз законодавчо-нормативних і наукових джерел засвідчує, що питання освіти дорослих частково знайшли відображення у проекті Закону України «Про освіту» (2016), у Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016), у наукових студіях Л. Лук'янової, Н. Ничкало, О. Аніщенко, О. Огієнко та ін. О. Абдуліна, В. Загвязинського, Н. Кузьміна, В. Сластеніна, Т. Осипова, О. Сапригіна та ін. досліджують роль, функції інституту наставництва. Т. Осипова науково обґрунтувала концепцію підготовки майбутніх учителів до педагогічного наставництва; визначила принципи (людиноцентризму, гуманізму, демократизації, культуровідповідності, індивідуалізації та диференціації) педагогічного наставництва [16]. А. Карпов [7] виокремлює і т. зв. мікропедагогіку наставника та його відкритого середовища, в якому досвідчений фахівець власним прикладом допомагає формувати зразки моделей поведінки, особистісної позиції, транслює приклади засвоєння культурних норм і цінностей, передає ціннісні установки. Розвивається й ідея лінгвоперсоналогічних досліджень [19], що спрямовані на розширення уявлення про ідіостиль професійної мовної особистості крізь призму педагогіки.

Мета статті. У межах статті розглянемо мікропедагогіку наукового наставництва і його відкритого середовища крізь призму досліджень провідних учених Інституту

педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, їхньої ролі у розвитку освіти дорослих.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мікропедагогіка наставника і його відкритого середовища

Поняття «наставник» у довідкових і наукових джерелах.

З'ясуємо значення поняття «наставник». У словниках української мови подано таку характеристику: «той, хто дає поради, навчає; порадник, учитель». З-поміж синонімів виокремлюємо терміни: «ідеальний зразок особистості, «транслятор знань», «старший товариш».

У Київській Русі значну роль відводили духовному наставнику. Провівши фундаментальне дослідження наукових підходів вітчизняних (С. Гончаренко, М. Зембицька, Л. Маценко, С. Петрусенко та ін.) та зарубіжних дослідників (С. Александрова, С. Батишев, Т. Гуляєва Р. Еделфелт, Д. Клаттербак, Г. Льюїс, А. Рейман та ін.) стосовно базових понять «наставник», «наставництво», педагогічне наставництво, Т. Осипова визначає наставництво як форму трудового, ідейно-морального виховання робочого класу, а на початку ХХІ ст. – як т'ютора, коуча, ментора, порадника, координатора особистісного та професійного зростання, котрий прагне допомогти своєму вихованцеві набути досвіду, необхідного для оволодіння професією і самовдосконалення майстерності [16]. У межах статті зупиняємося насамперед на характеристиці українського слова-концепту «наставник».

Наставництво як вид взаємодії на широкій соціально-особистісній основі

Нові соціально-економічні реалії, зміни в освіті, розвиток наукових галузей стимулюють розгляд наставництва як форми взаємодії на широкій соціально-особистісній основі. У час, коли навчання й виховання іноді втрачають гуманістичний дух і з'являється розгубленість щодо змісту, форм, методів виховання української молоді, актуалізується важливість наставника з високим рівнем національної самосвідомості, на засадах «свобідності» і взаємоповаги, який у фасилітативному форматі навчально-виховної діяльності наповнює особистості духовністю, толерантністю, повагою до інших людей, «навчає людину бути Людиною» (І. Зязюн). К. Ушинський доводив, що «особа вихователя означає все у справі виховання» [22]. Наставник є психологічним педагогом, – наголошував Іван Андрійович Зязюн (1938–2014) у своїх виступах на конференціях.

Дослідники виокремлюють

мікропедагогіку педагога-наставника і його відкритого середовища, у якому досвідчений фахівець представляє і власним прикладом допомагає формувати зразки моделей поведінки, особистісної позиції, навчає «читати» і «глумачити» пізнавальні контексти, транслює приклади засвоєння культурних норм і цінностей, передає ціннісні установки науки у формуванні наукового стилю мислення у вихованця. Особистісно-професійний розвиток, саморозвиток, самореалізація особистості учня, студента, аспіранта залежить від особистості педагога-наставника, котрий уміло супроводжує, скеровує, динамізує процес адаптації до вимог професії, до самопізнання і саморозвитку особистостей як самодостатніх й успішних у національному і глобальному просторі. Багатогранну і багатовимірну діяльність наставника в науці й освіті, що характеризує академічна культура, інтелектуально-етична система цінностей, які визначають професійну діяльність в освіті та науці, що ґрунтується на педагогічно адаптованому досвіді наукової пізнавальної діяльності; культура високої відповідальності і моралі, особливої поведінки і спілкування людей, високої якості праці і відповідальності за її результати [18, с. 46].

Культура наставництва в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

«Жодне знання, хай навіть високе і благородне, але лише для мене одного, не дасть мне задоволення», – писав Л. Сенека [20]. Така культура науково-педагогічної праці, культура наставництва, якісними показниками якої є свобідність і взаємоповага, моральність як зразок шляхетної поведінки для вихованців та естетичність як необхідне постійне вміння вчителя включати у співтворчий процес педагогічної дії позитивні почуття **прекрасного і піднесеного**, сформована Неллею Григорівною Ничкало спільно з Іваном Андрійовичем Зязюном в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (директор – Л. Лук'янова, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України).

Внутрішній простір кожного співробітника інституту Іван Андрійович Зязюн (1938–2014) наповнював благородними почуваннями, чистотою помислів, щирістю почуттів, шляхетністю виховання, вірою, творчістю і допомогою іншим. Школі якраз і потрібен вчитель, – переконував Іван Андрійович, – який «сам собі цікавий», тобто представляє собою самодостатню індивідуальність і не відчуває себе ущербним. Я б дуже хотів, щоб у душі моїх дітей

теплилися такі ж щирі спогади і оцінки мого значення для них не лише як батька, але і як божого осередка духовності, людяності, життєвої правди і правдивості [6].

«Усе наше життя – це школа..., це... покликання; це ...праця» [25] – цю тезу чеського педагога Яна Амосовича Коменського втілює в життя Нелля Григорівна Ничкало. Дослідницькі зусилля Н.Ничкало спрямовує на формування і розвиток особистості людини праці, на формування людського капіталу, від духовних, морально-етичних і професійних якостей якого залежить майбутнє кожної держави [13]. Рефреном через наукові праці майстра-наставника проходить ідея людини патріотичної, моральні цінності якої викладені у студіях Яна Павла II: «Патріотизм означає любов до всього, що творить батьківщину: до її історії, традицій, до її мови, навіть до її краєвидів. Ця любов поширюється також на твори співвітчизників і плоди їхнього генія; поняття батьківщини означає вартості й духовний зміст, які творять культуру нації» [14].

В інституті шанують традиції наставництва, започатковані доктором педагогічних наук, професором Оксаною Петрівною Рудницькою (1946–2002). Людина-гуманіст і взірць духовно-інтелектуальної сили, професіонал найвищого рівня, незаперечний авторитет серед фахівців, численних докторантів і аспірантів. О. Рудницька вміла знаходити позитиви, громадянські чесноти в людях, співпереживала за долю своїх учнів.

Співробітники інституту підтверджують: інтелігентність особистості спиралася на високі духовні етичні принципи, толерантність, критичність мислення, що так необхідні сьогодні для становлення духовно-моральної, почуттєвої, компетентної сутності українського суспільства. Друзі, колеги величали Учителя «совістю педагогічної науки».

Справу О. Рудницької продовжують її учні. Т. Стратан-Артишкова успішно досліджує теоретичні і методичні засади, організаційно-педагогічну систему творчовиконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі вищої педагогічної освіти, уводить у науковий обіг поняття «авторська спроможність» майбутнього вчителя музичного мистецтва як інтегровану професійно значущу особистісну якість майбутнього вчителя [21]. Дослідниця на власному прикладі роботи зі студентами мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка доводить, що

значною мірою ефективність уроків музики, їхня духовно-творча домінанта залежить від особистості вчителя, його самовідданої праці, вмінь бути психологом, майстром діалогічної взаємодії

Самовіддане служіння «сродній» праці, надзвичайна працездатність і відкритість до педагогічних інновацій, вимогливість і порядність, невтомна підтримка дослідників, постійне самовдосконалення – такі риси особистості наставника-андрагога, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України, заслуженого діяча науки і техніки України Лариси Борисівни Лук'янової. Фахівці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України під керівництвом Л. Лук'янової розробили Концепцію освіти дорослих (2011), а відділ андрагогіки цього закладу опікується збірником наукових праць «Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи» та журналом «Територія успіху».

Успішно функціонує «Українська асоціація освіти дорослих» [www.uaod.org.ua] (голова правління – проф. Л. Б. Лук'янова), яка є членом Європейської Асоціації освіти дорослих. Проводяться Міжнародні Дні освіти дорослих; у 2016 р., зокрема, у Запорізькій області, де функціонує науково-методичний центр освіти дорослих (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького). На загальнодержавному рівні, наголошує Л. Лук'янова, потрібно визнати суспільну корисність освіти дорослих, освіти впродовж життя людини й закріпити гарантії її розвитку на основі виокремлення спеціальних статей бюджету, розроблення методики фінансової підтримки найбільш «віддалених» від системи освіти соціальних груп; забезпечення доступності освітніх послуг для всіх дорослих громадян незалежно від віку, рівня попередньої освіти, професійного досвіду, соціального статусу. Формування громадянського суспільства має супроводжуватися розробленням нормативно-правового забезпечення формальної і неформальної освіти дорослих, національних програм і стратегій розвитку освіти соціально незахищених категорій дорослого населення України, а також регіонів, які навчаються; необхідно розширити можливості громадських організацій щодо вирішення просвітницьких та інших завдань в освіті дорослих [10].

Лариса Борисівна Лук'янова є достойною ученицею доктора педагогічних наук, професора, академіка Національної академії педагогічних наук України Семена Устимовича Гончаренка (1928–2013). Семена Устимовича Гончаренка називають

акмеособистістю, шанованою у царині методології науково-педагогічних досліджень. Характеризуючи етичні вимоги до вченого, Семен Устимович Гончаренко, надає пріоритету моральним вимірам науки та соціальній відповідальності спільноти вчених і кожного зокрема. «Імперативами вченого, – пише С. Гончаренко, мають стати служіння Істині, корисність діяльності для суспільства, чесне ставлення до наукових результатів» [2].

Семен Устимович саме і є взірцем духовно-інтелектуальної, творчої, «самоактуалізованої» сили. С. Гончаренко постійно наголошував на потребі підвищувати методологічну культуру педагогів, культуру науково-педагогічних досліджень. Не приймати на віру жодного авторського твердження, не робити з нього абсолюту, догми, яким привабливим або логічно бездоганним воно б не здавалося на перший погляд... Лише тоді, коли педагогічні закони і закономірності увійдуть до складу особистих переконань учителя, визначаючи бачення ним педагогічної дійсності, вони сприятимуть успіху у професійній діяльності» [2; 3].

Роль наставника титанічна. Педагогіка Добра Івана Зязюна, педагогіка людськості Неллі Ничкало, мистецька педагогіка Оксани Рудницької, педагогіка «розумної педагогіки, що розвиває любов до людини і людства» Семена Гончаренка виховують не одне покоління дослідників.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Проведений аналіз наукових джерел, досвіду науково-педагогічного наставництва дає підстави зробити такі висновки. Значною мірою конкурентоспроможність фахівця на сучасному ринку праці залежить від якості неперервної освіти. Якість освіти, особистісно-професійний розвиток, саморозвиток, самореалізація особистості учня, студента, аспіранта залежить від особистості педагога-наставника, котрий уміло скеровує, динамізує процес адаптації до вимог професії, до самопізнання і саморозвитку особистостей як самодостатніх й успішних у національному і глобальному просторі.

На сьогодні наставництво знаходиться у стадії докорінних змін. Важливими серед функцій наставників є соціально-педагогічна, консультативна, духовна. Критеріями наставництва визначено самобутність, демократичність, діалогічність, дослідництво, лідерство, соціальну спрямованість, співробітництво. Важливі атракція, асертивність і фасцинація особистості наставника, духовні константи, морально-етичні максими поведінки. Мистецько-педагогічна дія, взаємодія наукових

наставників Івана Андрійовича Зязюна, Неллі Григорівни Ничкало, Оксани Петрівни Рудницької, Лариси Борисівни Лук'янової, Семена Устимовича Гончаренка побудована на андрагогічних засадах. Інтелігентність, безкорисливість, наукова порядність і правдивість, високий рівень емпатійності, служіння Істині, корисність діяльності для суспільства, чесне ставлення до наукових результатів – характерні ознаки індивідуального стилю цих наставників. Ідеться і про мовленнєвий магнетизм (О. Булатова), уміння викликати емоційно-почуттєвий відгук у реципієнтів, створюючи біля себе емоційне біополе. Це наставники, які мають загострене відчуття причетності до проблем педагога, відповідальність за честь педагогічної науки, виявляють повсякчасну готовність поділитися енциклопедичними знаннями зі світом, щоб цей світ став досконалішим, розумнішим. Рефреном через наукові праці майстрів проходить ідея людини патріотичної. Втілення подвижницької праці наставника – в учнях та їх продуктивній праці.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення / С. У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 189 с.
2. Гончаренко С. Про покликання вченого / Семен Гончаренко // Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр. / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка. – Вип. 3. – К., Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2012. – С. 44–55.
3. Гончаренко С. У. Про фундаментальні і прикладні педагогічні дослідження, або «Не спорджують освіту на піску» / С. У. Гончаренко. // Шлях освіти. – 2010. – № 2. – С. 2–10.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь; Акад. пед. наук України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Зязюн І. Педагогічна дія вчителя в умовах інтегральної освітньої технології / Іван Зязюн // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2010. – №3 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/tipuss/2010_3/Zjazjun2.pdf>. Загол. з екрану.– Мова укр.
7. Карпов А. О. Научный наставник в исследовательском образовании [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://iedtech.ru/files/journal/2013/4/karpov-tutor.pdf>>. Загол. з екрану.– Мова рос.
8. Концепція «Нова українська школа. Простір освітніх можливостей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/>

2016-08-17-3-.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.

9. Концепція освіти дорослих в Україні / Укл.: Лук'янова Л. Б. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. – 24 с.

10. Лук'янова Л. Б. Акмеологічний ресурс андрагогічної моделі навчання / Л. Б. Лук'янова // Проблеми освіти: збірник наукових праць. – Вип. 84. – Житомир-Київ, 2015. – С. 31–36.

11. Лук'янова Л.Б., Ничкало Н.Г., Аніщенко О.В., Волярська О.С. Освіта дорослих — невід'ємна складова освіти впродовж життя / Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А.М. Гуржій (заст. голови), О.Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В.Г. Кременя. – К.: Педагогічна думка, 2016. – С. 128–138.

12. Наставничество: тенденция к возрождению [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.sovetdirectorov.info/1275dekabr2011>

13. Ничкало Н. Г. Професійна педагогіка праці: проблеми взаємозв'язку в умовах ринкової економіки / Н. Г. Ничкало // Безперервна професійна освіта в контексті європейської інтеграції: теорія, досвід, прогноз: зб. наук. ст. методологічного семінару, 17 березня 2010 р.: у 2-х ч. / [за ред. В.І. Лугового, Н.Г. Ничкало]. – Ч.1. – К.: Педагогічна думка, 2010. – С. 97–105.

14. Ничкало Н. Г. Філософія педагогіки серця Яна Павла II / Н. Г. Ничкало // збірник наукових праць «Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука»; редкол.: Н.Ничкало (голова) та ін.; упоряд.: Н.Ничкало, О.Боровік; НАПН України; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К.: Богданова А. М., 2016 – С. 24–34.

15. Новый тлумачний словник української мови: У чотирьох томах // Уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – К.: Аконті, 1999. – Т. 2. – 910 с.

16. Осипова Т. Ю. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічного наставництва : [монографія] / Т. Ю. Осипова. – Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2015. – 412 с.

17. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін / Доповідь Президента НАПН України В. Г. Кременя на Загальних зборах НАПН України 30 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mext.go.jp>.

18. Семенов О. Академічна культура дослідника в освітньому просторі університету: [монографія] / Олена Семенов, Мирослава Вовк. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 284 с.

19. Семенов О. Лінгвоперсонологія: навч. посіб. / Олена Семенов. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 192 с.

20. Сенек Л. А. Нравственные письма к Луцилию / Письмо 6 / Пер. с лат. С. А. Ошерова. М.: Наука, 1977. – С. 11.

21. Стратан-Артишкова Т. Б. Творчовиконавська підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва: монографія / Т. Б. Стратан-Артишкова. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – 448 с.

22. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: в 2-х т. Т. 1. Теоретичні проблеми педагогіки: пер. з рос. / К. Д. Ушинський; за ред. А. І. Пискунова – К. : Рад. шк., 1983. – 496 с.

23. Філіпчук Г. Г. Етико-естетичні актуалітети сучасної мистецької освіти / Г. Г. Філіпчук // Розвиток професійного досвіду викладачів вищих педагогічних навчальних закладів на етико-естетичних засадах: монографія / Г.Г. Філіпчук (передмова), Г. І. Сотська, С. О. Соломаха, Н. С. Гомеля, М. П. Вовк, Ю.В. Грищенко, Н.О. Філіпчук, Т.В. Котирло; за наук. ред. Л.Б. Лук'янової. – К.: Талком, 2016. – С. 3–7.

24. Чупина В. А. Андрагогические смыслы деятельности наставника в системе непрерывного профессионального развития / Е. В. А. Чупина // Научный диалог. – 2014. – № 3 (27) : Психология. Педагогика. – С. 115–122.

25. Ян Амос Коменський «Пампедія» // Філософія освіти: хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / уклад.: В.О. Огнев'юк, О.М.Кузьменко. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – С. 25–34.

26. A Memorandum on Lifelong Learning / Commission of the European Communities. – Brussels, 30.10.2000 [Електронний ресурс]. – URL: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf. – Загол. з екрану. – Мова англ.

27. The Global Competitiveness Report (2014-2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

REFERENCES

- Goncharenko, S. U. (2012). Pedagogichni zakoni, zakonomirnostI, printsipi. Suchasne tлумachennya [Pedagogical laws, principles. Modern interpretation]. Rivne, Volyn amulets.
- Goncharenko, S. (2012). Pro poklikannya vchenogo [Calling on the scientist]. Vip. 3. K.yiv Poltava: PNPu Im. V. G. Korolenka.
- Goncharenko, S. (2010). Pro fundamentalni i prikladni pedagogichni doslidzhennya, abo «Ne sporudzhuyut osvitu na pisku» [Abot fundamental and applied educational research, or «don't construct education on the sand»]. Shlyah osviti.
- Goncharenko, S. U. (1997). Ukrayinskiy pedagogichniy slovník [Ukrainian pedagogical vocabulary]. Kyiv: Lubid.
- Entsiklopediya osviti (2008). [Education Encyclopedia]. Yurinkom Inter.
- Zyazyun, I. (2010). Pedagogichna diya vchitelya v umovah integralnoyi osvitnoyi tehnologiyi [Educational teacher's performance in terms of integrated educational technology]. Theory and practice of social systemamy, 3.
- Karpov, S. A. Nauchniy nastavnik v issledovatel'skom obrazovanii [Scientific mentor in research education]. Retrieved from: <<http://iedtech.ru/files/journal/2013/4/karpov-tutor.pdf>>.
- KontseptsIya «Nova ukraYinska shkola. ProstIr osvItInIh mozhIivostey» [The concept «New Ukrainian School. Space for educational opportunities»]. Retrieved from: <http://mon.gov.ua/>

D0%9D%D0%BE%

D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf. [in Ukrainian].

9. Lukyanova, L. B. (2011). Kontsepsiya osviti doroslih v Ukraini [The concept of adult education in Ukraine]. Nizhin: PP Lysenko.

10. Lukyanova, L. B. (2015). Akmeologichniy resurs andragogichnoyi modeli navchannya [Acmeological resource andragogical training model].

11. Lukyanova, L. B., Nychkalo, N. G., Anischenko, O. V., Volyarska, O. S. (2016). Osvita doroslih — nevid'emma skladova osviti vprodovzh zhittya [Adult education - an integral part of lifelong learning]. Kyiv: Pedagogichna Dumka.

12. Nastavnichestvo: tendentsiya k vozrozhdeniyu [Mentoring: a tendency to revival]. Retrieved from: <http://www.sovetdirectorov.info/1275dekabr2011>.

13. Nychkalo, N. G. (2010). Profesiyna pedagogika pratsi: problemi vzaemozv'yazku v umovah rinkovoyi ekonomiki [Vocational education work, relationship problems in a market economy]. Kyiv: Pedagogichna Dumka.

14. Nychkalo, N. G. (2016). Filosofiya pedagogiki sertsya Yana Pavla II [Philosophy of John Paul II heart Pedagogy]. Kyiv : Bogdanova A. M.

15. Yaremenko, V., Slipushko, A. (1999). Noviy tlumachniy slovník ukraYinskoYi movi: U chotiroh tomah [New Dictionary of the Ukrainian language: in four volumes. Kyiv: Akonite.

16. Osipova, T. Y. (2015). Teoretiko-metodichni zasadi pldgotovki maybutnIh uchitelIv do pedagogIchnogo nastavnitstva [Theoretical and methodological principles of training of teachers to educational mentoring]. Odessa: Publisher Bukayev Vadim.

17. Problemi yakosti ukraYinskoYi osvIti v kontekstI suchasnihs tsivilIzatsIynih zmIn / DopovId Prezidenta NAPN UkraYini V.G. Kremenyá na Zagalnih zborah NAPN UkraYini 30 zhovtnya 2014 r. [Elektronniy resurs]. — Rezhim dostupu: <http://www.mext.go.jp>.

18. Semenog, O., Vovk, M. (2016). Akademichna kultura doslidnika v osvItnomu prostori unversitetu [Academic culture of researcher in the University educational space]. Sumy: SumDPU Makarenko.

19. Semenog, O. (2016). Lingvopersonologiya [Lingvopersonality]. Sumy: SumDPU Makarenko.

20. Seneca, L. A. (1977). Nравstvennyie pisma k

Lutsiliyu [Moral letters to Lutsiliyu]. Letter 6. Moscow. Nauka.

21. Stratan-Artyshkova, T. B. (2014). Tvorchovikonavska pldgotovka maybutnIh uchitelIv muzichnogo mistetstva [Creative and performing training of future teachers of music]. Kirovograd: KSPU named after V. Vinnichenko.

22. Ushinsky, K. D. (1983). Vibriani pedagogIchnI tvori : v 2-h t. T. 1. Teoretichni problemi pedagogiki [Selected pedagogical works: in 2 t. T. 1. Theoretical Problems of Education]. Kyiv: Radyanska Shkola.

23. Filipchuk, G. G. (2016). Etiko-estetichni aktualiteti suchasnoyi mistetskoyi osviti [Ethical and aesthetic actuality of modern art education]. Kyiv: Talkom.

24. Chupina, V. A. (2014). Andragogicheskie smyslyi deyatelnosti nastavnika v sisteme nepreryivnogo professionalnogo razvitiya [Andragogic meanings of mentor activity in the system of continuous professional development]. Psihologiya. Pedagogika.

25. Jan Amos Comenius «Pampediya» (2014). «Pampediya» Filsofiya osvIti Kyiv: University named after B. Grinchenko.

26. A Memorandum on Lifelong Learning / Commission of the European Communities. — Brussels, 30.10.2000 [Elektronniy resurs]. — URL: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf. — Загол. з екрану. — Мова англ.

27. The Global Competitiveness Report (2014-2015) [Elektronniy resurs]. — Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>. — Загол. з екрану. — Мова укр.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СЕМЕНОГ Олена Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Наукові інтереси: освіта дорослих.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SEMENOG Olena Mykolaivna — Doctor of pedagogical sciences, professor, head of the Ukrainian Language Chair, Sumy Makarenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: adult education.

UDK 378:78(07)

STRATAN-ARTYSHKOVA Tetiana Borysivna —

Doctor of Pedagogy, Professor of Music Theory and Instrumental Disciplines

Kirovograd Volodymyr Vinnychenko State Pedagogical University
e-mail: starart4@mail.ru

DEVELOPMENT PROSPECTS OF CREATIVE AND PERFORMING PREPARATION OF FUTURE TEACHERS MUSICIANS

Formulation and justification of the relevance of the problem. The national

educational system has set important objectives, which are: preparation of the national conscious